

Strategi for sirkulær økonomi – innspill fra aktører i nettverket *Bioøkonomi til folket!*

Innledning

Aktører i nettverket *Bioøkonomi til folket!* ønsker herved å komme med et felles innspill til Klima- og miljødepartementet i forbindelse med arbeidet med den nasjonale strategien for sirkulær økonomi.

Bioøkonomi til folket! er et uforpliktende nettverk bestående av aktører som er positive til, og engasjerer seg i, en sirkulær bioøkonomi. Følgende organisasjoner fra nettverket står bak innspillet: Norsk Landbrukssamvirke, Norges Bondelag, NCE Heidner Biocluster, Norsk Biokullnettverk, The Life Science Cluster, NIFU og NIBIO.

Vi er positive til regjeringens initiativ om å lage et politisk verktøy for å styrke sirkulærøkonomien i Norge. Strategien bør i størst mulig grad bygge på, og videreføre, hovedelementene i regjeringens strategi for bioøkonomi. Nedenfor kommenterer vi de mangler og svakheter som er observert i faktagrunnlaget, men vi vil samtidig takke for en involverende prosess i arbeidet i regi av Deloitte.

Bioøkonomi - en vesentlig del av sirkulærøkonomien

Sentrale prinsipper i sirkulærøkonomien er bruk av fornybare ressurser og bruk av avfall som ressurs. Her er forbindelsen til bioøkonomien svært tydelig. Redusert uttak og bruk av metaller, mineraler og petroleum i sirkulærøkonomien forutsetter vesentlig økt bruk av ressurser fra jord-, skog- og havbruk. Norge har en betydelig tilgang på bioressurser og biologiske avfall-, side- og reststrømmer som i liten eller ingen grad utnyttes i dag. Uten en målrettet bruk av disse ressursene vil ikke Norge kunne bli ledende i en sirkulær utvikling.

Regjeringens kommende nasjonale strategi må inkludere bioøkonomi i mye større grad enn det som er tilfelle i kunnskapsgrunnlaget. Som et symptom på rapportens mangelfulle sammenheng mellom bioøkonomi og sirkulær økonomi, kan det nevnes at ordet bioøkonomi kun er nevnt én gang i delrapport 3.

Den sirkulære bioøkonomien omfatter ikke bare primærnæringene som produserer biologiske innsatsfaktorer, men og viktige næringer som prosesserer ressursene videre eller gjenbraker de på nytt. Her inngår blå og grønn matproduksjon, i tillegg etterspør kjemisk industri, metallurgisk prosessindustri, tekstilindustri, bygg og anlegg, mfl. store volum av organisk materiale. Et viktig poeng i den sirkulære strategien bør være at det blir større gjenbruk av organiske restressurser og sidestrømmer, i og mellom ulike sektorer. Det er, på grunnlag av dette, viktig at regjeringen ser Bioøkonomistrategien og den kommende strategien for sirkulær økonomi i sammenheng.

Ulik biomasse gir ulike sirkulære behov og muligheter

I delrapport 1 har Deloitte samlet omtalen av jordbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri som en næringssektor. Vi mener at dette blir en for generell inndeling fordi biomassen i jord, skog og hav er svært ulik i en sirkulær kontekst. Forskjellige typer biomasse har ulike egenskaper med hensyn til levetid og potensial til gjenbruk i neste kretsløp. Ettersom videre delrapporter tar utgangspunkt i den samme grove inndelingen frykter vi at viktige momenter ikke har blitt drøftet tilstrekkelig, eller går tapt.

Biomasse - en begrenset og påvirkbar ressurs

Det er positivt at kunnskapsgrunnlaget peker på potensialet for økt sirkularitet innen jordbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri. Vi støtter at det må settes ambisiøse politiske mål for å utnytte norsk biomasse.

Vi mener imidlertid at delrapport 1 i for liten grad drøfter problemstillinger knyttet til biomassetilgang. Under innspillwebinaret "Landbrukets innspill til den nasjonale strategien for sirkulærøkonomi" som nettverket arrangerte 21.april spilte vi inn at det er behov for en total omtale av tilgangen på biomasse både nasjonalt og globalt. I denne omtalen bør også restriksjoner på bruk av areal og konsekvenser for biomassetilgang på grunn av klimaendringer inkluderes. Tilgangen på biomasse er ikke ubegrenset, og vi ser et stort behov for at dette legges til grunn i strategiarbeidet.

I arbeidet med veikart til Grønn konkurransekraft ble det gjort anslag for potensial knyttet til verdiskaping i norsk biomasse i jord, skog og hav frem til 2050. Et selvstendig mål bør være å øke biomasseproduksjon i Norge. På den måten vil fornybar biomasse bli enda viktigere i den sirkulære økonomien de kommende årene. I Prosess 21 er det eksempelvis gjort noen anslag på hvor mye biomasse som må til for å erstatte fossile innsatsfaktorer.

Behov for et FoU-løft i den sirkulære bioøkonomien

For å lykkes med å styrke den sirkulære økonomien er satsing på næringsrettet forskning, innovasjon og teknologi påkrevd. I kunnskapsgrunnlaget fra Deloitte savner vi en mer omfattende omtale av dette som avgjørende forutsetninger for utvikling av økt sirkularitet.

I dag opplever vi manglende rammebetingelser for en langsiktig satsing på forskning og innovasjon innen sirkulær økonomi, som går på tvers av næringer og forskningsmiljøer. Vi ønsker å understreke at sirkulær økonomi forutsetter holistiske løsninger for hele materialstrømmer, og på tvers av sektorer og verdikjeder. Dette betyr at kunnskapsbehovene vil endres. Det blir her avgjørende å forstå hvilken belastning, i form av forbruk av ressurser og miljøbelastning, en materialstrøm utgjør i hele livsløpet, fra råvareuttak, produksjon og bruk av produkter, og som avfall.

Produktene som produseres trenger et design og materialvalg som tilrettelegger for en lengre levetid og resirkulering. I dagens økonomi blir ofte biologiske og ikke-biologiske innsatsfaktorer blandet i såkalte hybride produkter, dette gjør resirkulering krevende. Produksjonsprosessene må legge opp til bedre muligheter for resirkulering og ikke bare energigjenvinning.

Et eksempel i bioøkonomien er at vi registrerer at nært sagt alle organiske avfallsfraksjoner inneholder spennende enzymer, aminosyrer og bakterier. I en moderne økonomi kan dette gi betydelig verdiskapning innenfor nye områder innen f.eks. kosmetikk, farmasi, medisin og kjemisk industri. Den gode plante- og dyrehelsen og miljøtilstanden i Norge er i denne sammenheng et særskilt fortrinn fordi organiske restressurser og sidestrømmer i stor grad er fri for skadelige smittestoffer og miljøgifter. Jordsmonnet i Norge er også i all hovedsak fritt for miljøgifter og jordhelsen er god.

Lowverket må oppdateres for å senke regulatoriske barrierer

Det er positivt at Deloitte i stor grad har inkludert næringsorganisasjoner til å bidra med innspill. Vi savner imidlertid en selvstendig kunnskapsbasert analyse av barrierene som finnes for å kunne få en kvalitativ vurdering av de ulike barrierenes betydning. Dette gjelder spesielt barrierer knyttet til lover- og regelverk.

Vi anbefaler følgende tiltak til strategien for sirkulær økonomi:

- En faglig drøfting av forskjellene mellom jordbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri. Drøftingen bør inkludere de ulike produksjonenes særtrekk, produkter og biomassestrømmer for å synliggjøre det sirkulære potensialet i bioøkonomien.
- Etablering av et "norsk biomasseregister", f.eks. med inspirasjon fra Finlands «Biomss atlas». Videre anbefaler vi at det utarbeides en "norsk biomassestrategi" som gir mer helhetlige rammer for optimal utnyttelse av norske biomasseressurser. Dette bør sees i sammenheng med digitaliseringen av den sirkulære økonomien.
- Utarbeide gode rammebetingelser for grunn- og programforskning, samt støtte til å utvikle sirkulære prosesser og produkter fra forskningsresultater til driften er solid etablert. Forskning innen naturvitenskap, teknologi og samfunnsvitenskap, både hver for seg og i samspill, bør prioriteres.
- En kunnskapsbasert gjennomgang av offentlige lover- og regelverk som kan være flaskehals for næringsutvikling i den sirkulære bioøkonomien. Dette bør følges opp med nødvendige oppdateringer og stimuli for økt sirkularitet.

Nettverket bidrar gjerne med å utdype våre innspill, når regjeringen nå skal utforme sin strategi. Ta gjerne kontakt.

Med vennlig hilsen

Mari Engh, koordinator for nettverket *Bioøkonomi til folket!* Tlf: 47 37 37 13